

Formidling af undervisningsforløb og aktiviteter: Aktiviteter til AP

Overskrift: Semantik

Manchet:

Dette forløb handler om semantik, altså studiet af betydning i sprog. Forløbet består af en videointroduktion til semantik og en række aktiviteter, eleverne kan lave på klassen. Forløbet er henvendt til Almen Sprogforståelse, og hver aktivitet varer ca. 20 minutter.

Formålstekst

Formålet med forløbet er, at eleverne lærer at anvende faglig terminologi om semantik, som beskrevet i de faglige mål. Materialet er henvendt til faget Almen Sprogforståelse på STX og HHX.

1. Planlægning/overvejelser

Forløbet består af en kort introduktion til semantik, hvorefter eleverne arbejder med en række opgaver med forskellige semantiske begreber. Som forberedelse til timen kan eleverne starte med at se den tilhørende video, der introducerer kernekoncepter.

2. Forløbets opbygning

1. Eleverne ser video om semantik
2. Eleverne stiller opklarende spørgsmål omkring semantik på klassen
3. Eleverne laver nogle af eller alle opgaver som foreslået nedenfor

Aktivitet 1: Grundbetydning og medbetydning

Introduktion: Alle ord har en grundbetydning, også kaldet et ords *denotation*. Denotationen er den betydning, man kan finde i en almindelig ordbog. Derudover har alle ord også en række medbetydninger kaldet *konnotationer*. Konnotationerne er betydninger, som ordet får én til at tænke på, eller en bestemt værdiladning, fx om ordet er positivt eller negativt. To ord kan sagtens have samme grundbetydning – fx refererer *krikke* og *hest* begge til samme dyr – men *krikke* peger på (*konnoterer*) bl.a. en gammel én af slagsen, mens *hest* er mere neutral. Når to ord har samme denotation, kalder man dem for *synonymer*. Nedenfor er der en række opgaver, hvor du skal arbejde med forskelle i betydning for en række ord:

Opgave 1)

- 1) Skriv så mange ord du kan, der har samme denotation som ordene *pige* og *dreng* på 5 minutter.
- 2) Kig på de ord, du har skrevet. Hvilke konnotationer har ordene? Dvs. hvordan adskiller de sig betydningsmæssigt fra *pige* og *dreng*?

Opgave 2)

- 1) Skriv fem forskellige ord ned
- 2) Skriv så mange synonymmer, du kan for de 5 ord, du har valgt, på 5 minutter
- 3) Hvilke forskellige konnotationer har ordene?
- 4) Kan man bruge alle ordene i alle sammenhænge (fx i timen, i stilen, på klubben?). Hvorfor/hvorfor ikke?

Aktivitet 2: Betydning ændrer sig over tid

Betydning af ord ændrer sig over tid. Alle ord skifter ligeså stille betydning med tiden, fordi de tilpasser sig den verden, de skal beskrive. Vi får fx nye behov for at udtrykke os, når verden forandrer sig og nye opfindelser kommer til – og hvis sproget ikke følger med, kan det ikke længere varetage sin vigtigste opgave: at sætte folk i stand til at kommunikere med hinanden. Nogle gange lægger vi mærke til ændringerne i sproget, andre gange ikke. Øvelserne nedenfor sætter i eleverne i stand til at beskrive betydningskift eller glidninger ved hjælp online sprogredskaber.

Opgave: Hvor kommer ordene fra, og hvordan har de skiftet betydning?

Find en makker og gå ind på Den Danske Ordbog online (www.ordnet.dk/ddo).

- 1) Slå følgende ord op (eller find andre), og notér hvad de betyder og hvad deres oprindelse er:

Herlig (oprindeligt oldengelsk *har* 'gråhåret (og dermed respektværdig)', af en indoeuropæisk '**grå, brun, mørk**')

Bolle (fra bole: middelnedertysk *bolen*, af *bole* 'ven, elsker', oprindeligt vist kælenavn for '**broder**')

Dum (fra norrønt *dumbr*, tysk *dumm* grundbetydning '**stum**')

Rar (via middelnedertysk *rar* 'sjælden, kostbar' fra latin *rarus* '**sjælden**')

Sær (norrønt: **for sig**)

Særlig (norrønt: **for sig**)

Vamp (Fra tysk *Vampir* fra serbokroatisk, kendes i mange slaviske sprog og stammer måske fra tyrkisk *uber* '**heks**')

Pastinak (fra latin *pastinaca* 'pastinak, **gulerod**')

- 2) Hvilke betydningsmæssige ligheder er der mellem det oprindelige ord og det nutidige ord – og hvordan adskiller det sig?

Aktivitet 3: Store, fede idiom!

Faste udtryk – også kaldet *idiomatiske vendinger* eller *idiomer* – er en meget tricky del af sproget. Det er det fordi, det ikke er til at gennemskue, hvad et idiom betyder ud fra dets enkelte dele. For eksempel kan man ikke udlede betydningen af "*han stillede træskoene*", "*der er ingen ko på isen*" eller "*gå agurk*" hvis man ikke kender udtrykket. Idiommer er svære at lære og noget af det sidste børn får styr på i deres modersmål. Når man skal lære idiomatiske udtryk på fremmedsprog er der derfor ikke andet at gøre end at starte fra en ende af.

Opgave: Gæt idiomet

Underviseren skriver et idiom på tavlen (evt. fra cheatsheetet nedenfor), og eleverne får mulighed for at snakke om den mulige betydning med sidemanden inden man svarer på klassen:

Cheatsheet

Sprog	Idiom	Direkte oversættelse	Overført betydning
Italiensk	<i>In culo alla balena!</i>	"I hvalens røv!"	Knæk og bræk/held og lykke
Engelsk	<i>He's lost his marbles</i>	"Han har tabt sine glaskugler!"	Han har tabt sutten/han er helt fra den
Fransk	<i>Arriver comme un cheveu sur la soupe</i>	"At ankomme som et hår i suppen!" Fx "hun ankom som et hår i suppen"	... ankomme på den mest akavede måde
Spansk	<i>No tener pelos en la lengua</i>	"Ikke have hår på tungen" Fx: "Din ven har ikke hår på tungen!"	... Ikke tale med uld i munden/sige tingene ligeud
Tysk	<i>Es ist mir Wurst</i>	Det er pølse for mig	Det er hip som hap/same same/det samme
Kinesisk	<i>Ni pi zi yang</i>	"Din hud klør!"	Du skal have bank!
Italiensk	<i>Avere le braccine corte</i>	At have korte arme Fx "Allan har så korte arme man ikke fatter det!"	At være nærig
Spansk	<i>Tener más lana que un borrego</i>	At have mere uld end et lam Fx "hun har mere uld end et lam"	At være rig
Engelsk	<i>He's not playing with a full deck</i>	Han spiller ikke med et helt spil kort	Han mangler et par brikker/han er mentalt tilbagestående
Russisk	<i>Veshat' lapshu na ushi</i>	Hænge nudler på nogens øre	Binde nogen noget på ærmet/bilde nogen noget ind

3. Evaluering

Evalueringen af aktiviteterne kan fint udgøres af en refleksionsøvelse, hvor eleverne får lidt tid (fx 3 minutter) til at reflektere alene over følgende spørgsmål:

- Hvad er det mest interessante, jeg tager med mig fra i dag?
- Kan jeg bruge viden om semantik til noget (fx i arbejds- eller studiesammenhæng)?

Derefter snakker eleverne (fx 3 minutter) med sidemanden om, hvad de hver især har tænkt, og til sidst opsummeres refleksionen med en diskussion i plenum på klassen.

Forløbet er lavet af Sprogzonen